

۱۷۷۸۴۲۷

آشنایی با معماری اسلامی ایران

تقریر
استاد دکتر محمد کاظم سرزا
پژوهی

تألیف

دکتر غلامحسین معماریان

ویرایش جدید

چاپ بیست و دوم

زمستان ۱۳۹۴

سرشناسه: معماریان، غلامحسین، ۱۳۳۹ -

عنوان و نام پذیدآور: آشنایی با معماری اسلامی ایران / تالیف غلامحسین معماریان؛ تقریر محمد کریم پیرنیا.

وضعیت ویراست: [ویراستار علی محمد رنجبر کرمانی]

مشخصات نشر: تهران: غلامحسین معماریان، ۱۳۹۴.

مشخصات ظاهری: ۳۷۲ ص: مصور (بخشی رنگی).

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۴۱۲۵-۸

و وضعیت فهرست نویسی: قیبا

پادداشت: کتاب حاضر نخستین بار تحت عنوان "آشنایی با معماری اسلامی ایران "ساختمانهای درون شهری و برون شهری"" توسط دانشگاه

علم و صنعت ایران در سال ۱۳۷۴ و سپس با همین عنوان توسط ناشران مختلف در سالهای مختلف منتشر شده است.

پادداشت: چاپ بیست و دوم.

عنوان دیگر: آشنایی با معماری اسلامی ایران "ساختمانهای درون شهری و برون شهری".

موضوع: معماری اسلامی — ایران

موضوع: معماری رانی

شناسه افزود: پیرنیا، محمد کریم، ۱۳۰۱ - ۱۳۷۶.

رده بندی سکره: ۱۳۷۶ - ۱۳۸۰ / ۱۴۸۰ / ۱۴۸۰ / ۱۳۷۶

رده بندی دیوبی: ۷۲۰/۹۵۵

شماره کتابشناسی می: ۴۰۸۱ - ۳

نام کتاب: آشنایی با معماری اسلامی ایران

تقریر: استاد دکتر محمد کریم پیرنیا

تالیف: دکتر غلامحسین معماریان

ویراستار: دکتر علی محمد رنجبر کرمانی

طراح و گرافیست: محمدرضا طالبی

ناشر: مولف

نوبت چاپ: بیست و دوم

شماره گان: ۲۵۰۰ - جلد

قیمت: ۲۶۰.۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۴۱۲۵-۸

کلیه حقوق مادی و معنوی برای مولف محفوظ است.

فهرست

۱۷	بخش ۱- پیشگفتار
۳۱	بخش ۲- شهر
۴۳	بخش ۳- مسجد
۹۹	بخش ۴- بازار
۱۳۳	بخش ۵- مدرسه
۱۵۷	بخش ۶- آرامگاه
۱۹۳	بخش ۷- خانه
۲۲۱	بخش ۸- باغ
۲۶۷	بخش ۹- گرمابه
۲۸۵	بخش ۱۰- آب انبار
۳۰۱	بخش ۱۱- راه و بناهای وابسته
۳۲۳	بخش ۱۲- میل و منار
۳۵۸	واژه‌نامه، منابع متن و نگاره‌ها

استاد محترم جناب آقای مهندس پیرنیا
با عرض سلام

با تشکر از اینکه افتخار تدوین کتاب آشنایی با معماری اسلامی ایران، «ساختمانهای درون شهری و برون شهری» را به اینجانب عنایت فرمودید و با توجه به اینکه اجازه چاپ این کتاب از هف ناشر گرفته شده است خواهشمند است نظرتان را در مورد تدوین و چاپ آن توسط این بنانه اعلام فرمائید.

با تشکر

غلامحسین معماریان

۷۰/۱۱/۲۸

با مرور دکtor
هره هم در روزنامه خبر داشت دلار پنج هزار ایام
در دولت سپاه نیز هم بزرگ قدر سه هزار هزار تومان
که ب�شید ام امروز و در این لفظ نیز در روزنامه اخبار
سندویچ کارکرده ام رجیسٹر دا کسریاں کیه نیز هم بزرگ نیز
هره هم در روزنامه اخبار

دیباچه چاپ بیست و یکم

حمد و سپاس خداوند بزرگ را که توفیق کار در باب معماری این سرزمین را به بنده اعطا نمود. و با درود و تقدیر و تشکر از استاد بزرگوارم که قبل از وفاتش در سال ۱۳۷۶ اجازه تدوین و تالیف این کتاب و دیگر کتاب هایشان را به من دادند.

پس از گذشت ۲۲ سال از چاپ نخست این کتاب که در زمان حضور استاد محمد کریم پیرنیا عرضه شد، کتاب حاضر با ظاهراً متفاوت از چاپ های پیشین در اختیار خوانندگان محترم قرار گردید. در کتاب معماری ایرانی که در ۲۴ بخش تالیف شده است از چهارده بخش کتاب آشنایی با معماری اسلامی مانند مسجد، مدرسه، بازار، خانه و ... استفاده شده است. با نوجوی اینکه کتاب معماری ایرانی صفحه ارایی مناسب تری نسبت به کتاب آشنایی با معماری اسلامی داشته باشد و خواننده به راحتی بین متن و نگاره ها ارتباط برقرار می کند بر آن شدم که بخشهايی زآن کتاب را انتخاب و در کتابی که پيش رو داريد بکار گيرم.

این کتاب محصول هشتاد و سه آشنایی با معماری اسلامی ایران در دانشکده هنرهای زیبای بین سال های ۱۳۶۵ تا ۱۳۷۰ می باشد. استاد در هر هفته یک یا چند موضوع را درس می دادند و نگارنده از این گفتارها یا آشنایی باشند و پس از تایپ برای تصحیح در اختیار ایشان قرار می دادم. از آنجا که ایشان تاکی داشتند این یادداشتها هر چه سرعتer به صورت جزوی یا کتاب در اختیار دانشجویان و دوستان معهودی ارایی قرار گیرد. بخشهايی از گفتارهای ایشان را در ابتدای صورت جزوی عرضه می کنم به لطف خداوند و پس از دشواری های بسیار کتاب آشنایی با معماری اسلامی در سال ۱۳۷۱ به چاپ رسید. دشواری از این رو که برای چاپ این کتاب و دیگر کتاب شان به چند دشمن و امانت مراجعت نمودم اما هر کدام بدلا لایلی از این کار خودداری نمودند. یکی از دانشگاه های ازنان خواست که نامم را از روی جلد حذف نمایم و فقط نام استاد روى کتاب باشد. من این موضوع را به استاد انتقال دادم و آمادگی خود را برای این کار اعلام کردم، اما ایشان تاکید داشتند از اتفاق نیفتند زیرا نگارش استاد با نگارش مولف بسیار متفاوت بود. آنهایی که با نوشته های استاد آشنا هستند می دانند که شیوه نگارش ایشان بسیار قوی، پارسی و برآمده از سالها جزئیات و مشاهده مستقیم معماری ایران می باشد و قابل مقایسه با نگارش جوانی ۲۷ ساله که بربه کمی از معماری ایرانی داشتند.

همانگونه که آمد منبع اصلی این کتاب گفتارهای استاد پیرنیا در درسهاي آشنایی با معماری اسلامی بین سالهای ۱۳۶۵ تا ۱۳۷۰ می باشد، از منابعی چون متن پیاده شده گفتارهای استاد در مستند معماری ایرانی و برخی مقالات ایشان نیز استفاده شده است. از نوشته های تکمیلی دیگر برای گسترش و تعمیق برخی از بخشهاي کتاب بهره گرفته شده است. گام بعدی کار تالیف منابع یاد شده و بازنگری های متعدد و پیوست تصاویر مرتبط با متن بود.

در این جا ذکر چند نکته ضروری به نظر می رسد:

- متن اصلی گفتارهای استاد با خطوط درشت تر و متن های تکمیلی با خطوط کوچک تر

مشخص شده است.

- افزوده های ویراستار در پاورقی به شکل ایتالیک آمده است.

- تنظیم سلسله مراتب بخش های کتاب، به وسیله مولف انجام شده است.

- سعی شده است متن اصلی گفتارهای استاد با کم ترین تغییرات ارائه گردد.

از آن جا که بدون شک این کتاب می توانست با کیفیت بهتری نیز به چاپ برسد، به خاطر هر گونه کاستی از خوانندگان عزیز پوزش می خواهم و امیدوارم این اثر بتواند بخشی از تیازهای مطالعاتی آنها را پاسخگو باشد.

به امید دعای خیر

غلامحسین معماریان

زمستان ۱۳۹۴